ÑAPA

AMIGOE

Weekend Bijlage

ZATERDAG 12 SEPTEMBER 1987

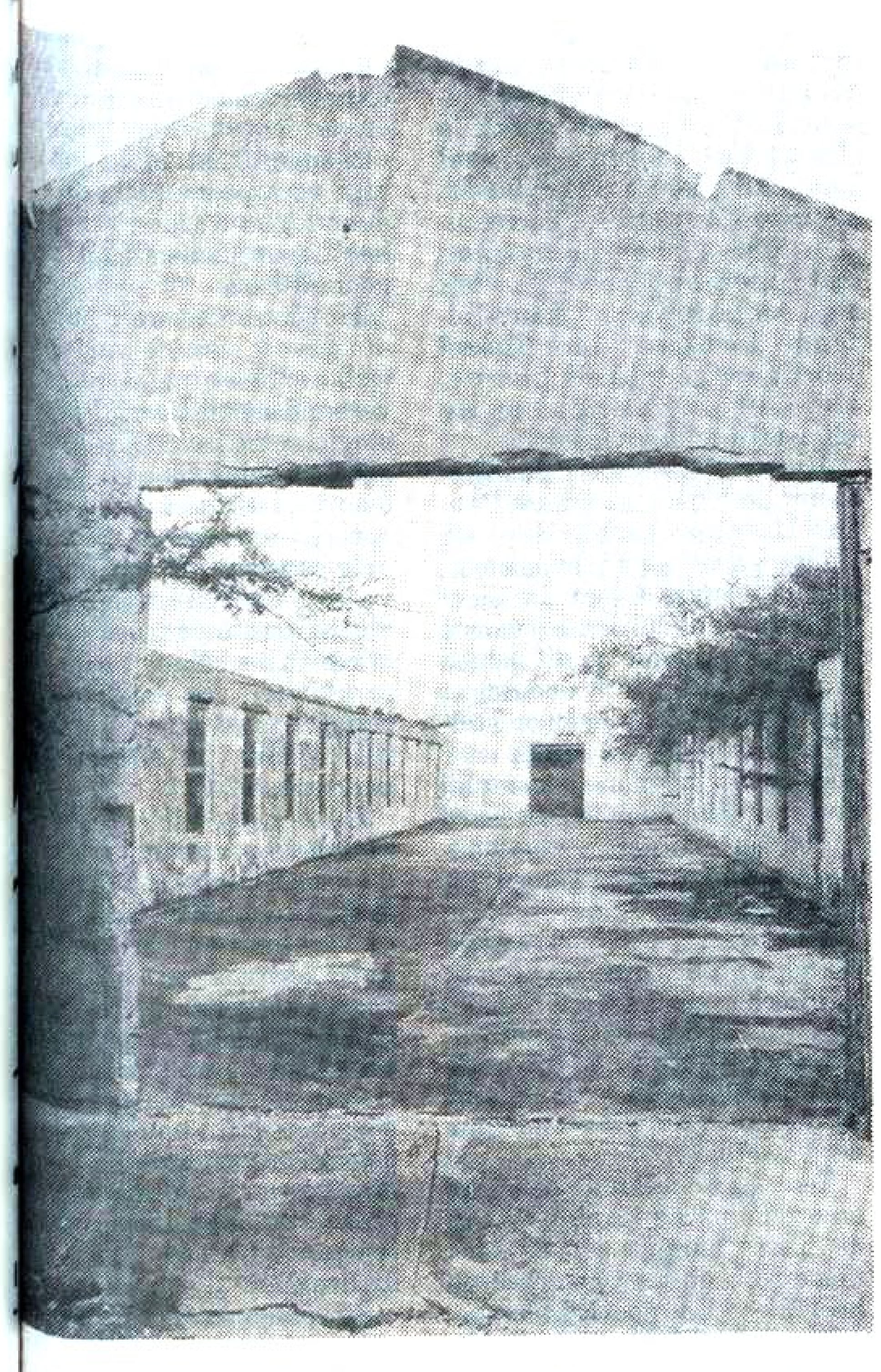

...dit rest er van een van de twee slaapzalen...

Hartog over de Kustbatterij Aruba Juwana Morto

ONLANGS VERSCHEEN BIJ de Walburg Pers in Zutphen een studie van dr. Johan Hartog over **Juwana Morto; Kustbaterij Aruba.** *In dit boekwerk zijn een aantal foto's afgedrukt, die Rob Vermeer in 1980 maakte van de ruïnes van wat eens een sterk verdedigingswerk was. De Ña- pa- medewerker Wim Rutgers las het boek van Hartog en bezocht met fotograaf Ronald Lemminga de Kustbatterij om te zien wat er anno 1987 nog van rest. Verspreid over deze pagina vindt u een aantal foto's, die de huidige deplorabele toestand weergeven. De door premier mr. Henny Eman in de "introductie" aangekondigde restauratie zal geen overbodi- ge luxe zijn zoals duidelijk te zien is.*

TOT NU TOE was er weinig bekend over de Kustbatterij Aruba, die vanaf het begin van de Tweede Wereldoorlog als een soort waakhond de Lago- raffinaderij en de rest van het eiland Aruba be- schermen moest tegen even- tuele aanvallen van Duitse onderzeeboten. Noch de *En- cyclopedie van de Neder- landse Antillen*, noch Hartog zelf in zijn *Aruba* meldden er veel bijzonderheden over. Toch is dit bepaald niet gerin- ge verdedigings- werk kenne- lijk van groot belang geweest. De Lago was immers een van de grote leveranciers van de vliegtuig- benzine, die de ge- allieerden nodig hadden.

In feite heeft de Kustbatterij Aruba te Juwana Morto, waar zelfs bijna honderd manschap- pen gelegerd waren, nooit echt in actie hoeven te komen. In febru- ari 1942 toen de Verenigde Sta- ten ook bij de oorlog betrokken waren, had Hitler het uur-U gep- land om de Lago- raffinaderij te vernietigen. Dat was net enkele dagen nadat de Verenigde Sta- ten met een eigen verdedigings- macht van meer dan duizend man op Aruba waren gearri- veerd.

Maar deze kon nog niets uit- richten wegens de te geringe voorbereidings- tijd. Nazi- on- derzeeërs torpedeerden in de nacht van 15/16 februari twee tankers: de «Pedernales» en de «Oranjestad». Het in brand schieten van de opslagtanks en de raffinaderij zelf mislukte echter doordat de granaten mis- ten, op de gladde gebogen tank- oppervlakte afketsten en door een stommiteit van de Nazi's zelf: de mondingsstop uit het ka- non had men vergeten weg te ha- len voor men schoot!

Bij deze hachelijke gebeurte- nis bleek echter ook hoe moeilijk het was de drie grote kanonnen van Juwana Morto effectief te gebruiken. Bij een grote rook- ontwikkeling of gewoonweg al- leen maar ruwe zee en hoge golfslag waren de vijandelijke onderzeeboten nagenoeg on- zichtbaar. De Kustbatterij Aru- ba is dus slechts preventief van belang geweest, want de Duitse inlichtingen- dienst was van het een en ander terdege op de hoogte.

Johan Hartog beschrijft de hierboven weergegeven historie van de Kustbatterij levendig en tot in de kleinste details zo volle- dig mogelijk, zoals we dat uit zijn overige omvangrijke historische werken gewend zijn. Hij volgt de geschiedenis vanaf de eerste plannen en de voorbereidende werkzaamheden, de bouw en de inrichting, de bemanning onder wie E. Dankmeijer, B.G.A. Stark, M.C. Schram de Jong, K. Gerzon en E.D.R. Bentley Fowler.

Het uitvoerigst is hij uiteraard over de beschieting van februari 1942. Ook besteedt hij aandacht aan de rol van de Nederlandse regering en de Amerikaanse, en tenslotte de afbouw en sluiting van het fort. Een uitgebreid re- gister en een literatuur- opgave besluiten het gedegen werk.

Na Hartogs beschrijving van de geschiedenis van het eerste Arubaanse verdedigings- fort, het Fort Zoutman, onder de titel *The old fort of Aruba, the history of Fort Zoutman and the Tower Willem III* (1985) is nu deze epi- sode van Aruba's verdedigings- systeem tot in details bekend.

De Walburg Pers heeft er een prachtig boekje van gemaakt met een overzichtelijke bladspiegel en voorzien van di- verse tekeningen, plattegron- den en zwart-wit foto's, die Rob Vermeer in 1980 van de ruïnes van de Kustbatterij maakte.

In dat zelfde jaar, 1980, besloot de toenmalige Arubaanse rege- ring de Kustbatterij te restaure- ren wegens de historische bete- kenis, de bevordering van het toerisme en als recreatie- oord voor bewoners van San Nicolas. Aldus E.D.R. Bentley Fowler, majoor der artillerie KL b.d., voorzitter commissie Restaura- tie Kustbatterij Aruba, in een "ten geleide".

In een "introductie" meldt mi- nister- president mr. Henny Eman, dat de huidige rege- ring "voornemens is binnen- kort deze gedenkplaats te res- taureren, mede gezien de be- langrijke rol van San Nicolas in de groei en ontwikkeling van Aruba. Thans worden de voor de restauratie nodige ge- gevens verzameld. Aldus doende wordt een aanvang gemaakt met de ombuiging van de economische activitei- ten aldaar".

Dat was een van de redenen voor ons om ter plaatse eens een kijkje te nemen. De foto's op deze pagina geven een beeld van de huidige (volkomen verwaarloos- de) situatie, waarbij de comman- do- post zelfs bewoond bleek te zijn.

Het Amerikaanse leger- con- tingent had op Seroe Colorado een eigen extra verdedigings- systeem, dat onder andere be- stond uit vier kanonnen, die opgesteld waren op en rond de plaats waar nu de vuurtoren staat. Er zijn slechts enkele resten van de cirkelvormige fundamenten te zien, maar die zouden in het kader van de ombouw van de Colony tot toeristen- resort zeker ook aandacht moeten krijgen en bewaard blijven.

Hartogs boek *Juwana Morto* heeft aangetoond, dat het in elk geval de moeite en kosten waard zal zijn de historische Kustbatte- rij voor verder verval te bescher- men. Het bevat ook zoveel gede- tailleerde bijzonderheden en ge- gevens dat het een belangrijke bron kan zijn voor een echt histo- risch verantwoorde restauratie.

Aan een nieuw spektakeloord voor toeristen waar de histo- rische werkelijkheid wordt bedolven onder kitsch hebben we niets. Aruba en zijn toeris- me zijn erbij gebaat dat de regering besluit tot een ver- antwoorde en deskundige res- tauratie, zoals ze dit destijds ook met het andere verdedi- gingswerk — Fort Zoutman uit 1796 — heeft laten doen!

WIM RUTGERS

Dr. J. Hartog: Juwana Morto; Kustbatterij Aruba. De Walburg Pers, Zutphen 1987, 96 pp.

foto's: Ronald Lemminga.

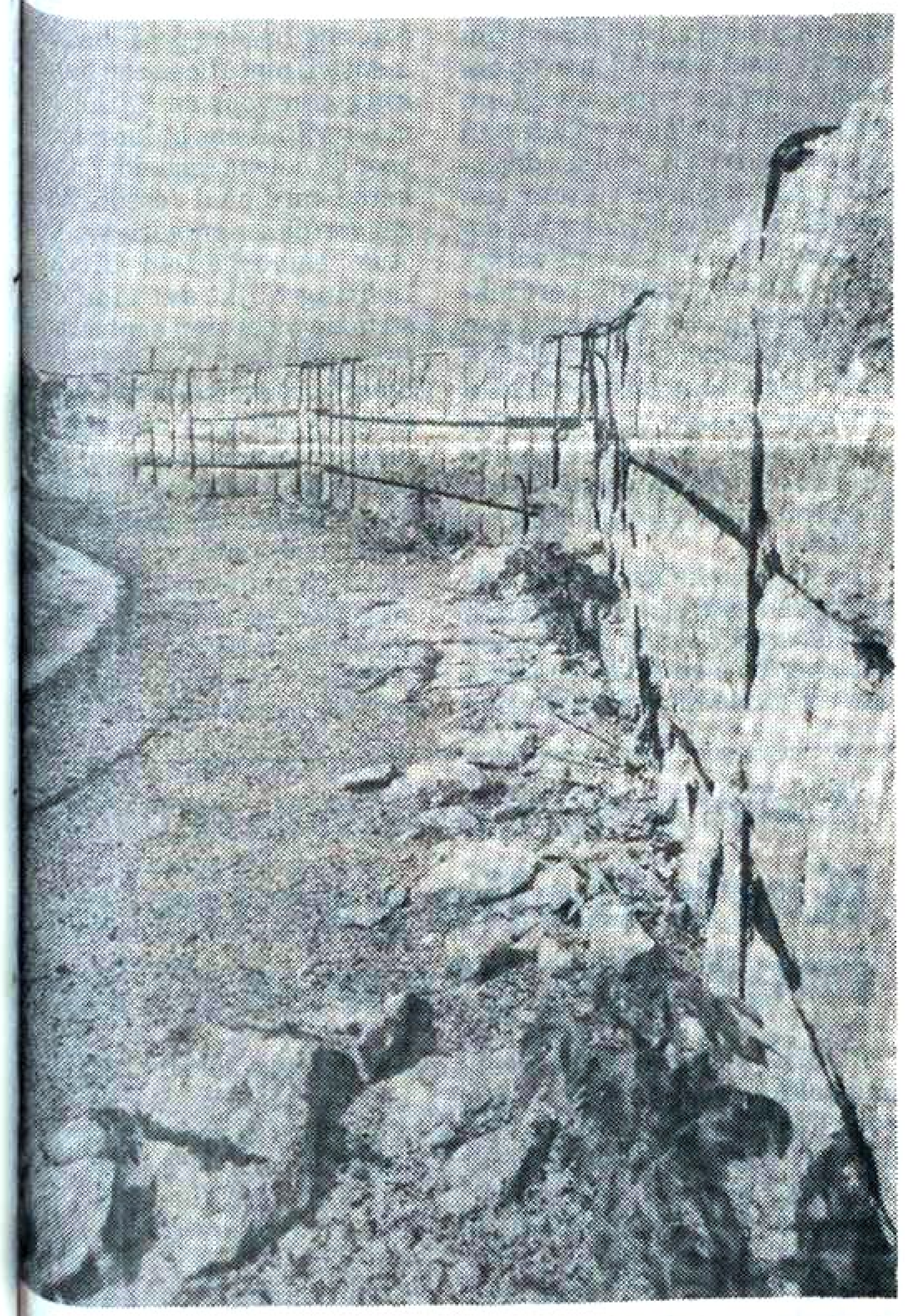

...de verweerde en sterk bescha- digde van gewapend beton opge- trokken schutsmuren rond de stellingen...

...de wasgelegenheid...

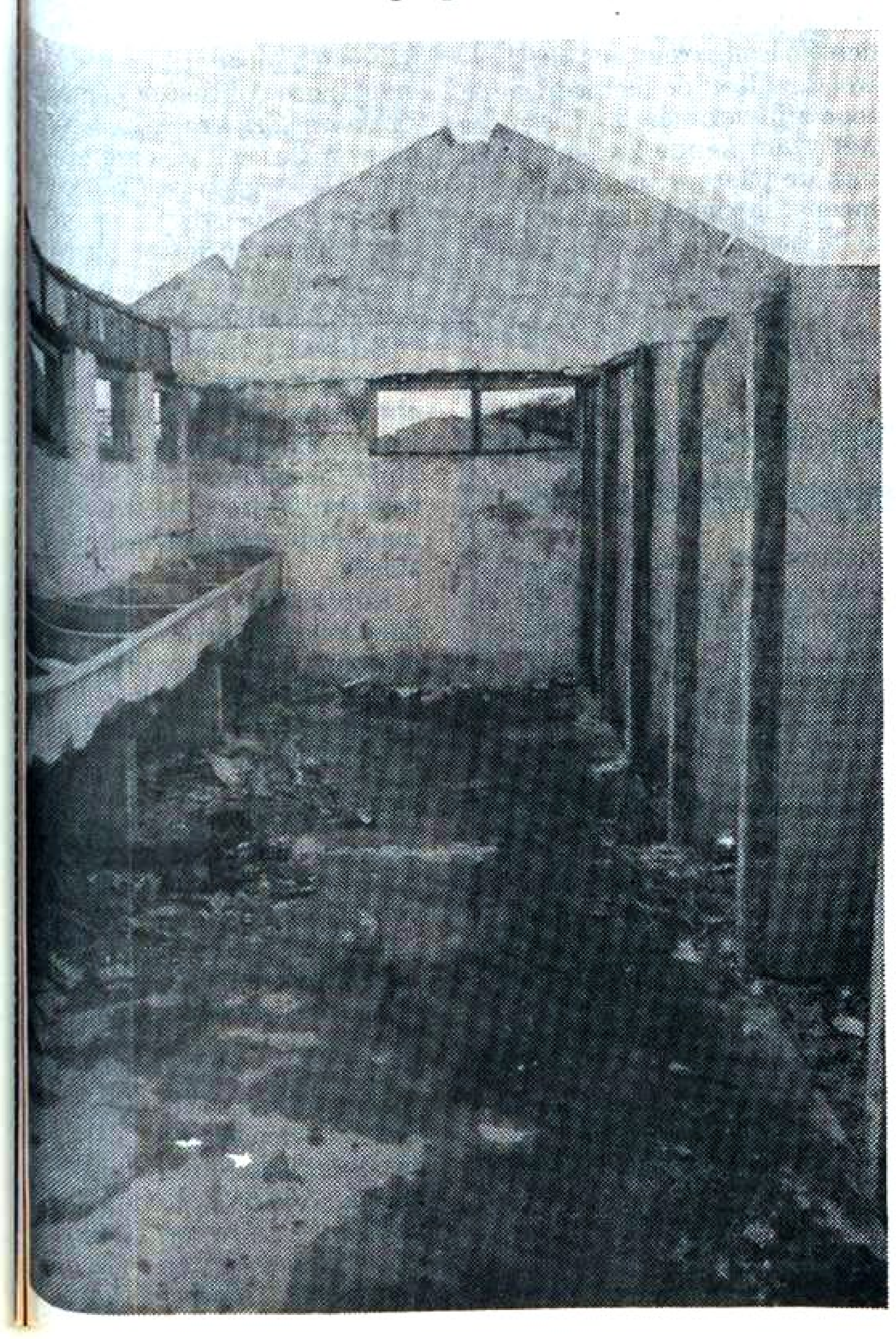

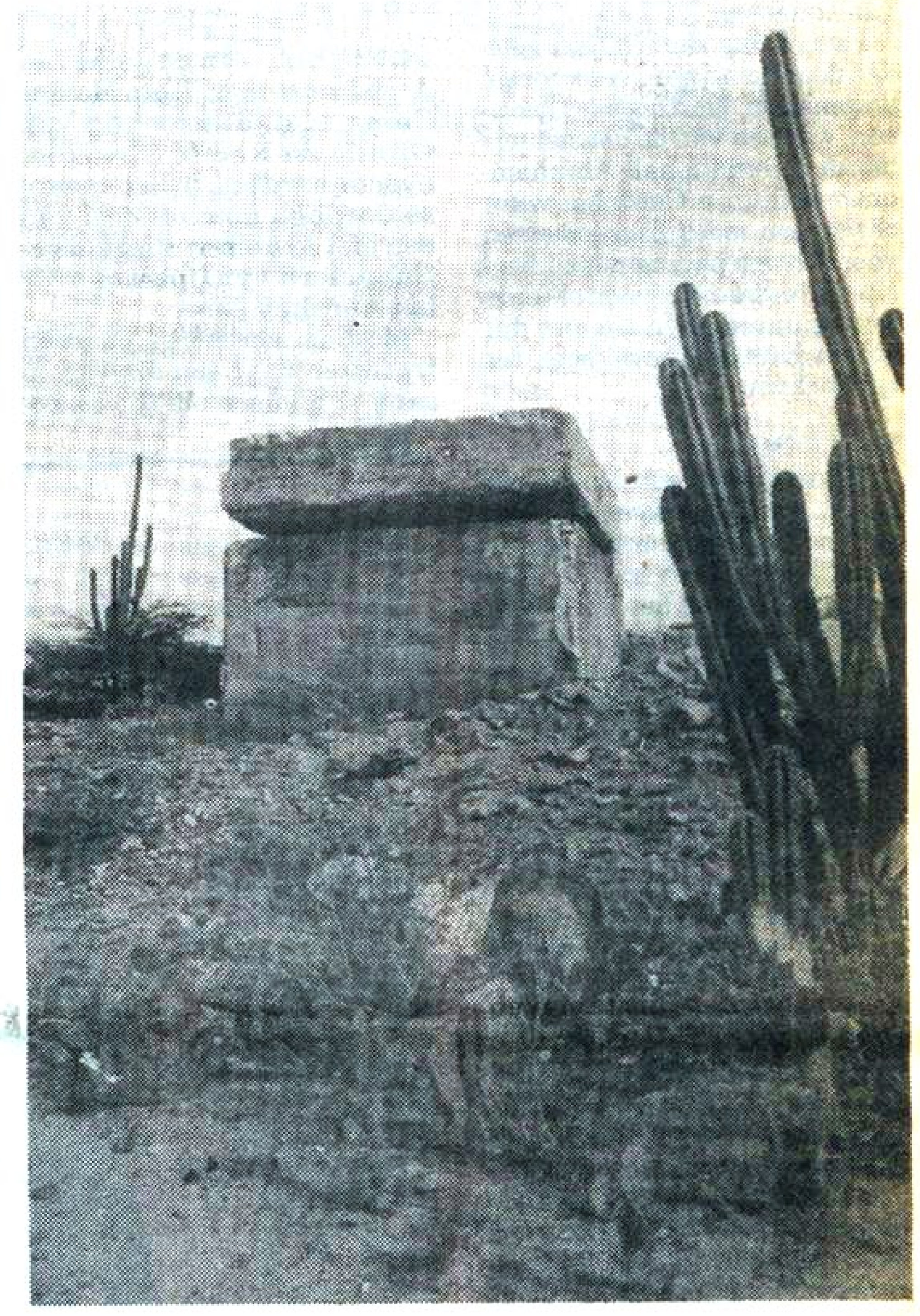

...de commando-bunker...

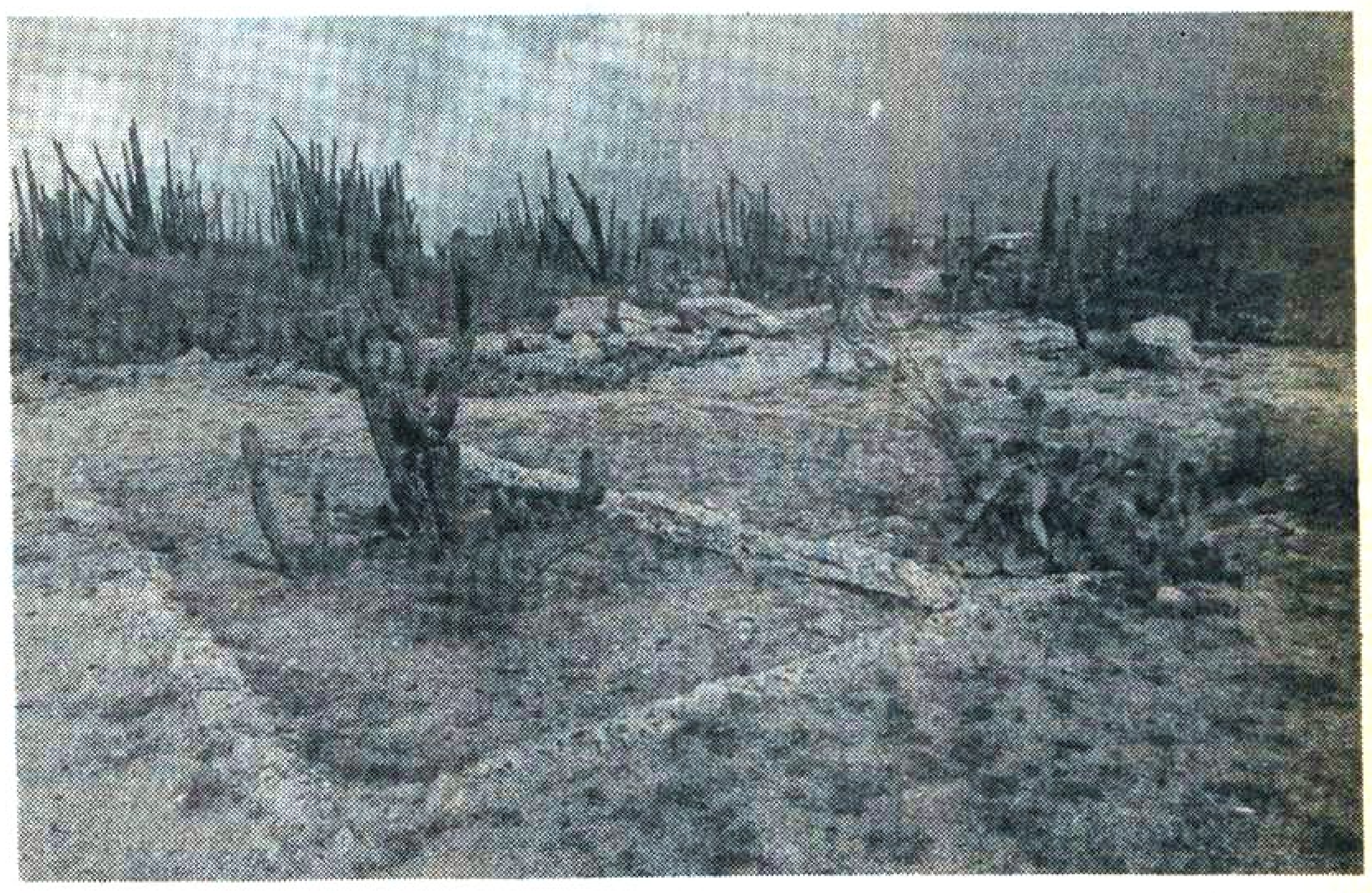

...van wat eens de verblijven van officieren en onder- officieren waren, resten slechts resten van de fundamenten...

...op dit soort fundamenten wa- ren de drie draaiende ge- schutsstukken gemonteerd. De te beschermen Lago- raffinaderij is op de achtergrond zichtbaar...